

К. е. н. Петряєв О. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Україна)

ОЦІНКА РИЗИКІВ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічна безпека підприємництва відіграє визначальну роль у зміцненні безпеки національної економіки і є передумовою її стабільного розвитку. Ризик є ймовірнісна категорія, і в цьому сенсі найбільш обґрунтовано з наукових позицій характеризувати і вимірювати його як ймовірність виникнення певного рівня витрат.

Вагомий внесок у розвиток фундаментальних основ управління ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємництва здійснено вітчизняними науковцями, серед яких: Б. В. Вишнівська, Т. С. Клебанова, Д. С. Ковалёв, Г. В. Козаченко, В. Н. Кочетков, Р. О. Піскунов, І. С. Якошь та інші [1–7].

До числа прикладних способів оцінки ризику можна віднести: статистичний спосіб, експертний і розрахунково-аналітичний методи. Для того, щоб визначити, які фактори зовнішнього середовища впливають на фізичну особу підприємця (ФОП), пропонується проводити PEST-аналіз. Це дозволяє оцінити поточну ринкову позицію підприємства та перспективи зміни цієї позиції. До того ж, даний аналіз забезпечує необхідною інформацією, яка може знадобитися підприємству при подальшому аналізі ризиків. Фактори, визначені за допомогою PEST-аналізу, зазвичай можуть бути використані для подальшого визначення та формулювання ризиків діяльності малих підприємств.

Одним з найбільш дієвих методів оцінювання ризиків для ФОП може бути побудова карти ризиків. Карта ризиків – це графічний та текстовий опис ризиків підприємства, які знаходяться у таблиці, де одна вісь вказує силу впливу чи вагомість ризику, а інша – ймовірність або частоту виникнення. Карта ризиків умовно поділяється на три зони: зону безпечних ризиків, зону допустимих ризиків та зону небезпечних ризиків. Побудова карти ризиків включає наступні

етапи: визначення факторів ризику, які впливають на досягнення цілей підприємства; формулювання ризиків; поділ ризиків на групи; складання таблиці з оцінками ризиків – вагомості даного ризику для підприємства та ймовірності його виникнення; внесення даних в карту ризиків, за допомогою якої відбувається вибір пріоритетних ризиків для управління.

При побудові карти ризику враховуються раніше визначені з допомогою SWOT-аналізу загрози. Дані про ризики, їх вагомість і ймовірність виникнення можна отримати експертним шляхом, а саме у результаті опитування фізичних осіб-підприємців виду економічної діяльності. Кожному з параметрів повинна бути привласнена оцінка (високий, середній, низький рівень). На основі отриманих оцінок будується карта ризиків, згідно з якою можна встановити, які ризики ФОП входять в зону допустимих (підвищення курсу валют, поява нових конкурентів у даній сфері, погіршення стану банківської системи).

При плануванні ризиків призначається відповідальна особа; складається і регулярно оновлюється план робіт з управління ризиками; ведеться формальна база даних ризиків або хоча б їх список; проводиться формальне відстеження ризиків; регулярно формуються і доводяться до всіх учасників проекту звіти про стан ризиків. Результати управління ризиками активно використовуються в управлінні проектом.

Оскільки ФОП використовує сучасні засоби техніки, то при управлінні ризиками можуть виникнути певні ризики, пов'язані безпосередньо з програмним забезпеченням: технічні і програмні ризики, ризики на етапі супроводу систем, вартісні ризики. Дані ризики практично не можливо оцінити, тому вони можуть виникнути та закласти певні резерви ресурсів на їх вирішення. Процес подолання ризиків або ж часткове зменшення їх впливу потрібно оформляти офіційно і визначати необхідні формальні процедури.

При оцінці ризиків ФОП необхідно виділяти певні резерви для нейтралізації ризиків. Ці резерви можуть включати не лише резерв коштів, але й резерв часу, інструментів (необхідного обладнання), резервний штат співробітників з необхідними спеціалістами з ризик-менеджменту.

Однак, ефективне використання резервів вимагає певної підготовки. Необхідно готувати резервні плани, заздалегідь враховувати складність введення нових фахівців в проект. Наприклад, бажано підготувати резерв співробітників, знайомих з проектом хоча б у загальних рисах. При аналізі ризиків варто проводити порівняння нових ризиків з раніше виявленими. Новий ризик може повторюватися або розширювати один з раніше виявлених. У такому випадку слід не включати його до списку ризиків, а уточнити опис та оцінки виявленого раніше ризику.

Таким чином, для забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності будь-якого суб'єкта господарювання необхідно більшу увагу приділяти управлінню ризиками. У подальшому необхідно визначати найбільш вагомні ризики та методи їх нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Вишнівська Б. В. Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. В.Вишнівська // Економіст. – 2007. – №6. – С. 58-59.
2. Клебанова Т. С. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування економічної безпеки підприємства / Т. С. Клебанова, Є. А. Сергієнко // БізнесІнформ. – 2006. – № 8. – С. 65–72.
3. Ковалёв Д. С. Экономическая безопасность предприятия / Д. С. Ковалёв, Т. Н. Сухорукова// Экономика Украины. – 2016. – № 10. – С. 48–52.
4. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения: монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
5. Кочетков В. Н. Экономический риск и методы его измерения / В. Н. Кочетков, Н. А. Шипова. – К. : Европ. ун-т, 2009. – 268 с.
6. Піскунов Р. О. Обґрунтування вибору методів і моделей щодо управління ризиками грошових потоків / Р. О. Піскунов // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2016. – № 1 (7). – С. 75–81.
7. Якось І. С. Карта ризиків як елемент програми управління ризиками / І. С. Якось // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 160–162.